

SPRÅKLÄRA MED 10 MOMENT

AV ULF ESKILSSON

Innehållsförteckning

Inledning	2
Utdrag ur läro- och kursplanerna	3
Innehåll	4
Metod	5
Loggbok	7
Facit och tips	8
Frågor att utreda tillsammans	13
Tipsfrågor	14
A- och B-sidor	15
25 veckosidor	35
Extra	60

INLEDNING

I årskurs sex startar eleverna med att lära sig ett nytt språk. I engelskan börjar man förklara grammatiska regler. I svenskan förtydligas språkriktigheten med hjälp av språkläran. Språklära innebär att eleven lär sig mer om språk.

I år när jag har undervisat i årskurs 6 har jag tränat språklära varje vecka på en fast tid för att skapa kontinuitet. På det sättet har detta material vuxit fram med respons från eleverna i klassen. När vi har pratat om verbets tema i engelskan har vi jobbat extra med verben i språkläran. Jag har valt ut tio moment som återkommande tränas med en viss progression. Jag märkte snabbt att vissa moment var mera osäkra i min grupp så jag jobbade extra med A- och B-sidorna om de momenten.

Tillsammans fick vi begrepp som gjorde att vi kunde samtala om språket och förfina språkriktigheten.

Använd materialet i din pedagogiska verklighet.

De tio momenten i Språklära är:

- Substantiv
- Verb
- Adjektiv
- Pronomen
- Räkneord
- Konjunktioner
- Skiljetecken
- Stavningsregler
- Satsdelar
- Alfabetet

Lycka till!

Ulf Eskilsson

UTDRAG UR LGR22 I SVENSKA

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet svenska ska syfta till att eleverna **utvecklar kunskaper i och om svenska språket**. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära.

Undervisningen i ämnet svenska ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
- förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften,
- förmåga att söka information från olika källor och värdera dessa, och
- kunskaper om språk och språkbruk i Sverige och Norden.

Centralt innehåll i årskurs 4-6

Läsa och skriva

- Språkliga strukturer och normer. Meningsbyggnad, med huvudsatser, bisatser och skiljetecken samt textbindning med hjälp av sambandsord. Stavning, ords böjningsformer och ordklasser.
- Ordböcker och digitala verktyg för stavning och ordförståelse.

Ur kunskapskraven för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven skriver olika slags texter med begripligt innehåll, i huvudsak fungerande struktur och viss språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med viss säkerhet.

Språklära
fokuserar på de områden i
Lgr22
som berör det svenska språkets
struktur och normer.

INNEHÅLL

A-sida 10 sidor

Här introduceras ett grammatiskt begrepp genom en presentation där eleven får öva sig på att känna igen och använda begreppet. Uppgiften för eleven är att hitta ett exempel på begreppet i en mening och stryka under det.

B-sida 10 sidor

På B-sidorna blir det en fördjupning av begreppet. Utgångspunkten är en text om språket för att motivera språkläran, att lära om språket. Uppgifterna handlar ofta om att hitta ord med en speciell egenskap.

10 moment 25 sidor

På de 25 sidorna med de 10 momenten handlar allt om ett givet sammanhang såsom skolämnen och intressen. Det finns en viss progression mellan sidorna, men ibland kan elever välja efter intresse och ibland kan klassen arbeta tillsammans med ett område som är aktuellt.

Extra 11 sidor

Extrasidorna innehåller mallar som eleverna kan använda flera gånger, om eget val av intresse, när de läser böcker samt en självskattning. Här finns även en sida med regler för alla momenten. Det finns också charader och några ytterligare grammatiska begrepp för utökande och fördjupade kunskaper.

Rättning

På A-sidorna finns det facit på sidan. Vik först vid markeringen och lös sedan uppgifterna. Vik slutligen upp och kontrollera svaren.

På de övriga sidorna finns facit separat. Ofta innebär övningarna egna lösningar. Lämpligt då är att kamrater rättar i par, dvs jämför sina lösningar. Att hitta likheter och skillnader är ett bra sätt.

Pedagogen kan också gå igenom sidorna tillsammans med eleverna och på så sätt ge ett ytterligare inläringstillfälle.

Ett annat sätt är att göra ett snabbfacit med exempel på svar som eleverna går fram och jämför med.

Ibland är det bra att samla in elevlösningarna och rätta. Vad behöver klassen och individen utveckla?

METOD

Språklära erbjuder många olika sidor för ett kontinuerligt arbete med språkläran och språkriktigheten. Här kommer förslag på hur pärmen kan användas.

Vad kan klassen innan?

Fråga efter förståelsen inom ett område. Klassen kanske har en egen ramsa för att komma ihåg substantiv. Skriv upp den.

Anpassa med A- och B-sidor för de moment som klassen inte har hört tidigare.

Välj de sidor 1-25 som är lämpliga.

Här finns en viss progression.

Förarbete

Handlar sidan om fotboll så prata fotboll. Hur många spelar? Vilka lag hejar man på? Prata om ord och begrepp som klassen förknippar med rubriken. Ett viktigt mål med svenskan är att utveckla ordförståelsen så att inläring och upplevelser stimuleras.

- Eleverna kan samla ord genom att skriva på smartboard eller liknande.
- Eleverna kan samla ord på ett papper först enskilt, sedan i par, tregrupp, fyrgrupp och sedan redovisa i helklass. Vilka ord och begrepp förknippar du med fotboll?

Sidorna 1-25 kan göras enskilt, i par eller i grupp. Vid starten kan det vara lämpligt att eleverna hjälps åt så att alla kommer igång.

Efterarbete

Läraren kan samla in och **rätta**, eller eleverna kan först jämföra lösningarna med en kamrat och sedan kontrollerar läraren. På många av uppgifterna är olika svar möjliga. Man kan också göra ett facit med exempel som eleverna jämför med.

När en sida är färdig kan den användas till produktion. T.ex. kan eleverna förbereda en **kort muntlig presentation** om det givna ämnet. Utmaningen kan vara att prata i 30 sekunder om rubriken. Eleverna kan träna i par och sedan kan frivilliga först redovisa för klassen. På sikt kan alla utveckla detta till korta anföranden.

Eleverna kan också **skriva en text** som handlar om rubriken. Uppmaningen kan vara att skriva ett brev, en faktatext, en dagbok, en berättelse, en insändare osv. med uppdraget att få med många av de olika orden och meningarna i sin egen text. Ibland kan det vara lämpligt att alla skriver exakt fyra rader med så många ord de kan få med på ett bra sätt. Eleverna kan redovisa sina texter genom att alla går runt och läser i par så de både får lyssna och läsa. Eleverna kan också få läsa upp för klassen om de är nöjda med sin text.

Repetera genom att använda begreppen i många sammanhang. Klassen läser historia och ska förstå en text. Använd de språkliga begreppen för att öka läsförståelsen.

Fyll på med extra-sidor när de momenten är lämpliga. Vissa extra-sidor passar som mallar och kan användas efter behov. Det kan vara så att eleverna redovisar sin bänkbok genom att fylla i en mall där de får plocka ord och begrepp ur sin egen bok som förhoppningsvis är på en lämplig nivå.

Språklärepärmen kan också användas när eleverna ska **arbeta individuellt**. Välj efter behov och kanske intresse. Använd loggbokssidan och markera hur du använder sidorna i respektive grupp. Ibland kan eleverna få välja mellan tre olika sidor och sedan redovisa för varandra. Då blir det kommunikation, en viktig del av svenskämnet.

Tips!

Låt eleverna samla sidorna som de gjort i en mapp eller plastficka så att de kan återvända till sidorna för att repetera.

Förstora regelsidan med de tio momenten till A3 och sätt upp på väggen. Då kan ni återkoppla till språkläran vid behov.

Låt någon sida bli läxa så att föräldrarna ser vad klassen arbetar med. Förslag på detta är sidorna Mat eller TV.

Tips på arbetsgång:

- Låt klassen gå igenom alla A-sidorna och bearbeta gemensamt efter varje sida.
- Gör två sidor gemensamt med de tio momenten.
- Låt eleverna arbeta i par och göra fem sidor med de tio momenten.
- Gör B-sidorna och bearbeta och rätta gemensamt.
- Fortsätt enskilt med fler sidor med de tio momenten.
- Fyll på med extrasidor.
- Utvärdera med självskattningen.

”Substantiv” är ord som är namn på personer, grupper, platser, naturföreteelser, djur, växter, saker, ämnen, tillstånd, känslor och aktiviteter.

Stryk under substantiven i meningarna.

Grisen grymtade högt i svinstian.

Tåget hade avgått på bestämd tid.

En akrobat hälsade publiken välkommen.

Bättre en fågel i handen än tio i skogen.

Zlatan skruvade bollen i mål.

Glädjen i klassen var stor.

När du rider använder du oftast sadel och träns.

Mamman stängde av tv:n och såg argt på dottern.

Snön yrde från skidorna.

I simhallen ekade ljudet av glada röster.

Hunden nosade i den gula snön.

Bullarna luktade kanel och socker.

Flickvännen ringde mitt i natten.

Ballongen lyste som en prick på himlen.

Min klass är skolans bästa!

Vik facit

Grisen, svinstian

Tåget, tid

akrobat, publiken

fågel, handen, skogen

Zlatan, bollen, mål

Glädjen, klassen

sadel, träns

Mamman, tv:n, dottern

Snön, skidorna

simhallen, ljudet, röster

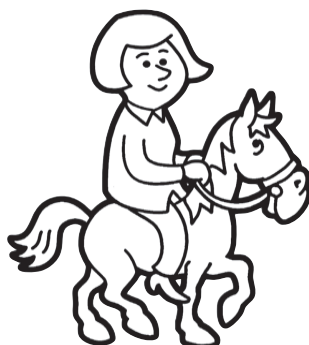
Hunden, snön

Bullarna, kanel, socker

Flickvännen, natten

Ballongen, prick, himlen

klass, skolans



Datum:

Namn:

Familjen är på bilsemester i Tyskland och värmen är olidlig. Alla svettas och shortsens klibbar mot benen. Det är dags för en riktigt stor glass. Pappan och mamman går först, med älgkliv mot den lilla kiosken. Väl framme kan de inte läsa vad som står på skyltarna, och glassförsäljaren kan inte ett ord engelska. Föräldrarna börjar peka och gestikulera, men försäljaren ser oförstående på dem. Då lutar sig sonen fram bakom sin mamma och säger "Wir möchten Eis haben, bitte." ("Vi vill gärna ha glass, tack." – på tyska.) Föräldrarna tittar förvånat på sin son. Hur hände detta?

Kalle har precis börjat läsa tyska i skolan. En av meningarna Kalle hade i läxa förra veckan var just den mening han sa till glassförsäljaren. Och det fungerade! Kalle känner sig stolt. Tänk att han kunde få glassförsäljaren att förstå vad han ville, helt själv, utan mamma och pappa. Han har lärt sig något som ingen annan i familjen kan. Han känner sig faktiskt rätt cool.

Precis som när bebisar lär sig sitt modersmål, får Kalle i skolan lära sig ord efter ord, mening efter mening och sakta så byggs språkkunskaperna upp. Han skapar ett nytt ordförråd. Men det finns en skillnad: Kalle måste kunna grammatik. När bebisar lyssnar på sin omgivning får de en känsla för hur språket fungerar. Allt sköts automatiskt. Men för Kalle, som lär sig ett nytt språk, blir det svårare. Han måste först lära sig språkets strukturer, som en husritning. Hur man tar ett ord som "glass" och säger det i massa olika meningar. Jag vill ha glass; vi åt många glassar; jag spillde ut glassen. Sedan, efter mycket övning, kan det komma automatiskt. Som när Kalle räddade sin familj från missförståndet utanför glasskiosken. Och det är coolt.

"Adjektiv" är ord som beskriver hur någon eller något är eller ser ut. Du känner igen ett adjektiv på att du kan komparera det. Alltså jämföra.

Hitta ordet i texten, stryk under det och komparera det sedan på strecken.

glad	gladare	gladast
olidlig	_____	_____
stor	_____	_____
lilla	_____	_____
cool	_____	_____
stolt	_____	_____
_____	svårare	_____

Beskriv dig själv med två olika adjektiv och komparera orden:





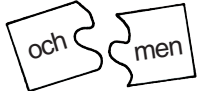
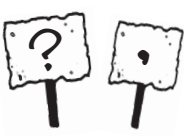



Datum:

Namn:

Datum:

Namn:

<p>Substantiv</p>  <p>katter plural obestämd form</p>	<p>Skriv fem substantiv som finns i London. Orden ska vara i plural och i obestämd form.</p>
<p>Verb</p>  <p>surfade preteritum</p>	<p>Skriv fem verb som man gör i Frankrike. Skriv verben i preteritum - dåtid.</p>
<p>Adjektiv</p> <p>glad gladare gladast</p> 	<p>Skriv fem adjektiv som beskriver Rom.</p>
<p>Pronomen</p> 	<p>Byt ut de markerade orden mot personliga pronomen.</p> <p>Fransmännen kör på höger sida. Bergen var höga i alperna. Inlandsisen smälte. Donau ringlade sig fram.</p>
<p>Räkneord</p> <p>ETTUSEN</p>	<p>Skriv höjden med bokstäver.</p> <p>Kebnekaise 2103 m ö h _____ Galdhöpiggen 2648 m ö h _____</p>
<p>Konjunktioner</p>  <p>och men</p> <p>bindeord</p>	<p>Sätt ihop meningarna.</p> <p>Sverige är störst till ytan i Norden. Finland är större än Danmark.</p>
<p>Skiljetecken</p> 	<p>Sätt ut skiljetecken och stor bokstav. Läs texten och när du andas är det skiljetecken.</p> <p>europa är en stor världsdelen norden ligger i norra delen av europa ryssland ligger i den östra delen och är också en del av asien</p>
<p>Stavningsregler</p> 	<p>Vi lånar ord från andra språk, det blir lånord eller importord. Vilka språk kommer orden från?</p> <p>jojk pizza offside assiett tacos bumerang</p>
<p>Satsdelar</p> <p>Predikat: Vad gör någon? Subjekt : Vem gör det?</p>	<p>Ta ut subjekt och predikat i meningarna. Skriv s och p under.</p> <p>Inlandsisen förändrade bergstopparna. Floderna tar med sig sand. S+p</p>
<p>Alfabetet</p> <p>A ndorra B ∞</p>	<p>Skriv fem länder i Europa i alfabetisk ordning.</p>

”Interjektioner” är ord du använder när du vill uttrycka en stark känsla, hälsa på någon eller kommunicera andra ljud.

När man skriver en interjektion i en mening sätter man ofta ett komma (,) eller ett utropstecken (!) efter.

Skriv meningar med interjektioner.

Uttryck en stark känsla.



Exempel: **Hurra**, vi vann!

1. _____

2. _____

3. _____

Hälsa på någon

Exempel: **Hej**, min vän.



1. _____

2. _____

3. _____

Härma andra ljud.

Exempel: **Tick-tack**, sa klockan.

1. _____

2. _____

3. _____



Datum:

Namn: